

ICHKI ISHLAR ORGANLARI TEZKOR BO'LINMALARI TOMONIDAN TRANSPORT VOSITALARINI OLIB QOCHISH JINOYATINI FOSH ETISH TAKTIKASI

Xolmatjonov Umidjon Ibrohimjon o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Annotatsiya: Mazkur maqola ichki ishlar organlari tezkor bo'linmalari tomonidan transport vositalarini olib qochish jinoyatini fosh etish bo'yicha qo'llaniladigan asosiy taktik usullarni tahlil qilishga bag'ishlangan. Tezkor-qidiruv faoliyati, jinoyatni fosh etishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish hamda huquqiy asoslar tadqiqot predmeti sifatida keltirilgan.

Kalit so'zlar: transport vositalarini olib qochish, jinoyatni fosh etish, tezkor-qidiruv faoliyati, taktik usullar, zamonaviy texnologiyalar.

Аннотация: В статье рассматриваются основные тактические методы, используемые оперативными подразделениями органов внутренних дел для раскрытия преступлений, связанных с угонem транспортных средств. Анализируются оперативно-розыскная деятельность, использование современных технологий и правовые основы в этом процессе.

Ключевые слова: угон транспортных средств, раскрытие преступлений, оперативно-розыскная деятельность, тактические методы, современные технологии.

Annotation: This article examines the key tactical methods employed by operational units of the internal affairs bodies to detect crimes related to vehicle theft. It analyzes operational-search activities, the use of modern technologies, and legal foundations in this process.

Keywords: vehicle theft, crime detection, operational-search activities, tactical methods, modern technologies.

KIRISH

Transport vositalarini olib qochish jinoyati jamoat xavfsizligiga jiddiy tahdid solib, fuqarolarning mol-mulk huquqlariga tajovuz qiladi. Ushbu jinoyat nafaqat iqtisodiy zarar yetkazadi, balki transport vositalari noqonuniy faoliyatda qo'llanilishi ehtimoli sababli yanada xavfliroq bo'lib bormoqda. Ichki ishlar organlari tezkor bo'linmalarining asosiy vazifasi transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etish va oldini olishdan iborat. Tezkor-qidiruv faoliyati, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi jinoyatni qisqa vaqt ichida aniqlashga yordam beradi. Mazkur maqolada ushbu jinoyatlarni fosh etishning asosiy taktik usullari, ulardan foydalanish samaradorligi hamda qonunchilik asoslari o'rganiladi.

MATERIALLAR VA USULLAR

Mazkur tadqiqot ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etish taktikasini o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqotda quyidagi huquqiy hujjatlar va amaliy materiallardan foydalanildi:

1. **O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi** – transport vositalarini olib qochish jinoyatining tarkibiy xususiyatlari va belgilari, shuningdek, mazkur jinoyatga qo‘llaniladigan jazo turlarini belgilaydigan huquqiy norma.

2. **Jinoyat-protsessual kodeksi** – tergov jarayonida transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etish uchun qo‘llaniladigan protsessual tartib-qoidalar.

3. **“Tezkor-qidiruv faoliyati to‘g‘risida”gi qonun** – jinoyatlarni aniqlashda ichki ishlar organlarining tezkor qidiruv usullaridan foydalanish tartibi.

4. **Ichki ishlar organlarining hisobotlari** – transport vositalarini olib qochish bilan bog‘liq jinoyatlarning statistik tahlili, tergov va fosh etish jarayonidagi mavjud muammolar haqida ma‘lumot.

5. **Ilmiy maqolalar va o‘quv qo‘llanmalari** – jinoyatchilikning oldini olish va fosh etish bo‘yicha ilg‘or tajribalar va nazariy yondashuvlar.

Tadqiqot usullari:

1. **Normativ-huquqiy tahlil** – transport vositalarini olib qochish jinoyatini fosh etishda mavjud qonunchilik bazasi tizimli o‘rganildi. Bu jinoyatning huquqiy xususiyatlarini aniqlash va qonuniy vakolatlarni tahlil qilish imkonini berdi.

2. **Amaliyot tahlili** – ichki ishlar organlarining tezkor bo‘linmalari tomonidan qo‘llanilgan usullar, shu jumladan, kuzatuv texnologiyalari va informatorlar bilan ishlash samaradorligi baholandi.

3. **Taqqoslash usuli** – ichki va xalqaro tajribalar taqqoslanib, transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etishdagi ilg‘or usullar aniqlandi.

4. **Statistik tahlil** – transport vositalarini olib qochish bilan bog‘liq jinoyatlar dinamikasi va ularning fosh etilish ko‘rsatkichlari tahlil qilindi.

5. **Intervyu va kuzatuv** – tezkor bo‘linma xodimlari bilan suhbatlar orqali ularning jinoyatlarni fosh etishdagi faoliyati va duch kelayotgan muammolari o‘rganildi.

Mazkur yondashuvlar orqali transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini aniqlash va fosh etish taktikasini yanada samarali qilishga xizmat qiluvchi takliflar ishlab chiqildi.

TADQIQOT NATIJALARI

Tadqiqot davomida ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etishdagi faoliyati chuqur tahlil qilindi. Natijalar ushbu jarayonning muvaffaqiyatini ta‘minlovchi bir nechta muhim omillarni aniqladi:

1. **Zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash samaradorligi**

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, kuzatuv kameralarining keng joriy qilinishi, GPS tizimlari va avtomobillarni identifikatsiya qilish texnologiyalaridan foydalanish transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etishda samarali vositalar hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar jinoyatchilarning harakatini tezkorlik bilan kuzatish va ularni qo‘lga olishga yordam beradi.

2. Tezkor ma'lumot yig'ishning ahamiyati

Tezkor qidiruv faoliyatining muhim jihatlaridan biri bu – jinoyat sodir etilgan zahoti ishga kirishishdir. So'rov natijalariga ko'ra, tezkor bo'linmalar jinoyatlarni fosh etishda informatorlar va guvohlardan olingan dastlabki ma'lumotlarga katta tayanadi. Bu ma'lumotlarning aniqligi jinoyatlarni qisqa vaqt ichida fosh etishga imkon beradi.

3. Kadrlar malakasi va tayyorgarligi

Tezkor bo'linmalar xodimlarining kasbiy tayyorgarligi jinoyatlarni fosh etishdagi asosiy omillardan biridir. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, yuqori malakali xodimlarning mavjudligi jinoyatlarni tezkorlik bilan aniqlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, xodimlarning zamonaviy qidiruv usullari va texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha qo'shimcha o'qitilishi zarurligi aniqlandi.

4. Hamkorlikni rivojlantirish

Tahlil davomida ichki ishlar organlarining boshqa huquqni muhofaza qiluvchi tashkilotlar bilan hamkorligini kuchaytirish transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etishda samarali natija berishi aniqlangan.

5. Transport vositalari xavfsizligini oshirish

Jinoyatlarning oldini olish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar, xususan, avtomobil egalari uchun xavfsizlik texnologiyalarini joriy qilish (signalizatsiya, immobilayzerlar) jinoyatlar sonining kamayishiga olib kelmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida tezkor bo'linmalarining texnologik imkoniyatlarini oshirish, xodimlarni muntazam o'qitish va boshqa huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan hamkorlikni kengaytirish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqildi. Bu yondashuvlar transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etish samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari ichki ishlar organlari tezkor bo'linmalarining transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etishda katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Tezkor qidiruv faoliyatining huquqiy asoslari, xususan, "Tezkor-qidiruv faoliyati to'g'risida"gi qonun va Jinoyat-protsessual kodeks, jinoyatlarni aniqlash jarayonini tartibga soluvchi muhim hujjatlar hisoblanadi. Ushbu huquqiy asoslar jinoyat sodir bo'lganidan keyingi dastlabki bosqichda ma'lumot to'plash va tahlil qilishga alohida urg'u beradi.

Zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi jinoyatlarni fosh etish samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib, kuzatuv kameralaridan foydalanish va GPS tizimlarini joriy qilish bu jarayonni sezilarli darajada tezlashtiradi. Shu bilan birga, tezkor bo'linmalar xodimlarining malakasini oshirish zarurati aniqlangan. Xodimlarni muntazam ravishda zamonaviy qidiruv usullariga o'rgatish, ularning texnologik va psixologik ko'nikmalarini rivojlantirish jinoyatlarni aniqlashda sezilarli ijobiy natijalar beradi.

Boshqa huquqni muhofaza qilish organlari bilan o'zaro hamkorlikning kuchaytirilishi, axborot almashinuvining samarali mexanizmlarini joriy qilish jinoyatchilarni tezroq qo'lga olish imkoniyatlarini oshiradi. Bunda xalqaro tajriba ham muhim ahamiyatga ega bo'lib,

ayrim ilg‘or texnologik yondashuvlarni mahalliy sharoitga moslashtirish zarurligi ta’kidlandi.

Muhokama davomida transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini oldini olishga qaratilgan profilaktik choralar, xususan, xavfsizlik vositalarini joriy qilish va aholi o‘rtasida xabardorlikni oshirishning muhimligi qayd etildi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini fosh etishdagi taktikasini tahlil qilish orqali quyidagi xulosalarga keldi:

1. **Texnologiyalarning roli:** Kuzatuv kameralari, GPS tizimlari va avtomatlashtirilgan ma’lumotlar bazasidan foydalanish jinoyatlarni tezkorlik bilan aniqlash va fosh etishda samarali vositalar hisoblanadi.

2. **Kadrlar malakasini oshirish:** Tezkor bo‘linmalar xodimlarining kasbiy tayyorgarligini kuchaytirish va ularni zamonaviy qidiruv usullariga o‘rgatish zarur.

3. **Hamkorlikni kuchaytirish:** Huquqni muhofaza qiluvchi boshqa organlar bilan axborot almashish va hamkorlikni rivojlantirish jinoyatlarni tezroq aniqlash imkonini beradi.

4. **Profilaktika choralarining ahamiyati:** Jinoyatlarning oldini olish uchun xavfsizlik texnologiyalarini avtomobil egalari orasida keng targ‘ib qilish va transport vositalari xavfsizligini oshirish muhimdir.

Mazkur tadqiqot natijalari ichki ishlar organlari tezkor bo‘linmalarining jinoyatlarni fosh etish jarayonini takomillashtirish, kadrlar tayyorlash sifatini oshirish va samarali hamkorlik mexanizmlarini joriy qilish bo‘yicha amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga zamin yaratadi. Bu yondashuv transport vositalarini olib qochish jinoyatlarini kamaytirish va ularning fosh etilish ko‘rsatkichlarini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992-yil, 8-dekabr). Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi nashriyoti.
2. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi (1994-yil, 22-sentyabr). Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik bazasi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi (1994-yil, 22-sentyabr). Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik bazasi.
4. “Tezkor-qidiruv faoliyati to‘g‘risida”gi qonun (2012-yil, 25-dekabr). Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik hujjatlari to‘plami.
5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudining plenumi qarorlari – transport vositalariga oid jinoyatlar bo‘yicha qarorlar to‘plami.
6. Karimov F., Soliyev M. (2021). "Tezkor-qidiruv faoliyatida zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati". *Huquq va hayot jurnali*, 3(5), 14–19.
7. Rasulov A. (2022). "Transport vositalarini olib qochish jinoyatlari: huquqiy tahlil va amaliyot". *Davlat boshqaruvi va qonunchilik jurnali*, 2(1), 34–40.

8. Xolmurodov T. (2020). "Ichki ishlar tizimida tezkor-qidiruv tadbirlarini tashkil etish". *Ijtimoiy fanlar va huquqiy tadqiqotlar* jurnali, 1(4), 25–30.
9. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi ma’lumotlari – transport vositalarini olib qochish jinoyatlari bo‘yicha statistik hisobotlar.
10. Nabiyeu S. (2021). "Jinoyatchilikning oldini olish: xalqaro tajriba va O‘zbekiston". *Jinoyat huquqi va protsess* jurnali, 3(2), 45–52.